

УДК: 658.7.07

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ В СИСТЕМІ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Бухаріна Людмила Михайлівна, завідувач кафедри менеджменту організацій та логістики, д.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний університет»

Титарчук Дмитро Ігорович, аспірант, Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний університет»

Bukharina Liudmyla, Head of Management of Organizations and Logistic Department, Sc. D. in Economics, Associate Professor, State Higher Educational Establishment «Zaporizhzhya National University».

Tytarchuk Dmytry, aspyrant, State Higher Educational Establishment «Zaporizhzhya National University».

Bukharina L.M., Tytarchuk D.I. Supply chain's rationalization in maintenance system of industrial enterprise.

Maintenance management is the first step on the way through the entire range of logistic operations of industrial enterprises. The article deals with the maintenance system's management in terms of the supply chain's rationalization, its stages. Maintenance management is aimed at supply chains rationalization in space and time and solvation at least the three following issues: focus on more profitable types of resources, unification of the used resources range, supply optimization by improving the process of material resources procurement and organization of optimal purchases. Business process of supply optimization by improving the process of material resources procurement and organization of optimal purchases is connected with such problems as faint forecasting of resources consumption's intensity, deliveries delay, ineffective control of existing inventory, amiss determination of optimal order size. The question of the necessity to purchase materials of the best quality at the best price, from reliable suppliers, which are supposed to be the company's partners, arises. Choosing a supplier, indicators rating system, which can determine the correctness of the choice is to be used. Development of an effective inventory management system is the key to the successful business functioning in terms of economic limitations. Supply chain's rationalization in maintenance system of industrial enterprise significantly depends on the degree of how maintenance is agreed with industrial consumption of material resources and how assortment, quality and technological form of supplied resources meets the requirements of the enterprise.

Бухаріна Л. М., Титарчук Д. І. Раціоналізація ланцюгів постачання в системі матеріально-технічного забезпечення на промисловому підприємстві.

Управління матеріально-технічним забезпеченням є першим на шляху просування продукції через весь комплекс логістичних операцій промислового підприємства. В статті розглядається управління системою матеріально-технічного забезпечення з точки зору раціоналізації ланцюгів постачання, її етапи. Управління матеріально-технічним забезпеченням спрямоване на раціоналізацію ланцюгів постачання в просторі і часі та вирішення якнайменше трьох таких проблем: орієнтація на економічно більш вигідні види ресурси, уніфікація асортименту ресурсів, що використовуються, оптимізація бізнес-процесу постачання через удосконалення процесу закупівлі матеріальних ресурсів та формування оптимального обсягу закупівель. Оптимізація бізнес-процесу постачання через удосконалення процесу закупівлі матеріальних ресурсів та формування оптимального обсягу закупівлі пов'язане з такими проблемами, як слабка прогнозованість інтенсивності споживання матеріальних ресурсів, затримка поставок, неефективний контроль за наявними запасами, невірне визначення оптимального розміру замовлення. Постає питання про необхідність придбання матеріалів найкращої якості, за найбільш вигідною ціною, у надійних постачальників, з якими підтримуються партнерські відносини. При виборі постачальника використовується рейтингова система показників, за якою згодом можна визначити правильність того чи іншого вибору. Розробка ефективної системи управління запасами є запорукою успішного функціонування підприємства в умовах економічних обмежень. Раціоналізація ланцюгів постачання в системі матеріально-технічного забезпечення промислового підприємства суттєво залежить від того, наскільки матеріально-технічне забезпечення підприємства узгоджено з виробничим споживанням матеріальних ресурсів, якою мірою асортимент, якість та технологічна готовність ресурсів, що постачаються, відповідають вимогам підприємства.

Бухаріна Л. М., Титарчук Д. І. Раціоналізація цей поставок в системі матеріально-технічного забезпечення на промисловому підприємстві.

Управление материально-техническим обеспечением является первым на пути продвижения продукции через весь комплекс логистических операций промышленного предприятия. В статье рассматривается управление системой материально-технического обеспечения с точки зрения рационализации цепи поставок, ее этапы. Управление материально-техническим обеспечением направлено на рационализацию цепей поставок в пространстве и во времени и решения, как минимум, трех следующих проблем: ориентация на экономически более выгодные виды ресурсов, унификация ассортимента используемых ресурсов, оптимизация бизнес-процесса снабжения через усовершенствование процесса закупки материальных ресурсов и формирование оптимального объема закупок. Оптимизация бизнес-процесса снабжения через усовершенствование процесса закупки материальных ресурсов и формирования оптимального объема закупок связано с такими проблемами, как слабая прогнозируемость интенсивности потребления материальных ресурсов, задержка поставок, неэффективный контроль за имеющимися запасами, неверное определение оптимального размера заказа. Возникает вопрос о необходимости приобретения материалов наилучшего качества, по наиболее выгодной цене, у надежных поставщиков, с которыми поддерживаются партнерские отношения. При выборе поставщика используется рейтинговая система показателей, при которой впоследствии можно определить правильность того или иного выбора. Разработка эффективной системы управления запасами является залогом успешного функционирования предприятия в условиях экономических ограничений. Рационализация цепей поставок в системе материально-технического обеспечения промышленного предприятия существенно зависит от того, насколько материально-техническое обеспечение предприятия согласовано с производственным потреблением материальных ресурсов, в какой степени ассортимент, качество и технологическая готовность поставляемых ресурсов, соответствуют требованиям предприятия.

Постановка проблеми. Матеріально-технічне забезпечення є початковою ланкою виробничого процесу. Від організації постачання, своєчасності поставок матеріальних ресурсів на виробництво в необхідному асортименті, кількості та відповідної якості значною мірою залежать рівномірний і ритмічний випуск готової продукції, її якість і як результат – рівень прибутку та рентабельності підприємства.

Метою статті є визначення особливостей управління системою матеріально-технічного забезпечення на виробничому підприємстві як інструменту зниження витрат та досягнення конкурентних переваг промислового підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий науковий внесок у дослідження проблем управління матеріально-технічним забезпеченням підприємств за сучасних умов розвитку економіки України, в тому числі на логістичних засадах, внесли Є Крикавський, О. Крушельницька, Н. Краснокутська, У. Балик, Е. Матьє, М. Гордон, О. Майданов, та інші вчені. Але проблема раціоналізації ланцюгів постачання в системі матеріально-технічного забезпечення на промисловому підприємстві для досягнення конкурентних витрат на ринку не вирішена, тому необхідність у наукових дослідженнях з цієї тематики залишаються.

Результати досліджень. В сучасних надзвичайно динамічних умовах жорсткої конкуренції успішне функціонування і розвиток підприємств суттєво залежить від якості, швидкості, надійності, ефективності їх матеріально-технічного забезпечення [1, С. 92].

Управління матеріально-технічним забезпеченням спрямоване на раціоналізацію ланцюгів постачання в просторі і часі та вирішення якнайменше трьох таких проблем:

- орієнтація на економічно більш вигідні види ресурсів;
- уніфікація асортименту ресурсів, що використовуються;
- оптимізація бізнес-процесу постачання через удосконалення процесу закупівлі матеріальних ресурсів та формування оптимального обсягу закупівель.

Основною метою управління матеріально-технічним забезпеченням є отримання достатньої кількості ресурсів відповідної якості, в необхідний час, у необхідному місці від надійних постачальників, за своєчасного виконання всіх своїх обов'язків та досягнення оптимальних сукупних витрат управління матеріальним потоком [2, С. 285].

Розглянемо управління системою матеріально-технічного забезпечення на прикладі ПрАТ «Запорізький завод залізобетонних шпал», яке спеціалізується на виготовленні залізобетонних попередньо-напружених шпал та брусів для стрілочних переводів.

Управління системою матеріально-технічним забезпеченням підприємства передбачає виконання всіх функцій, притаманних управлінню як виду діяльності (рис. 1):

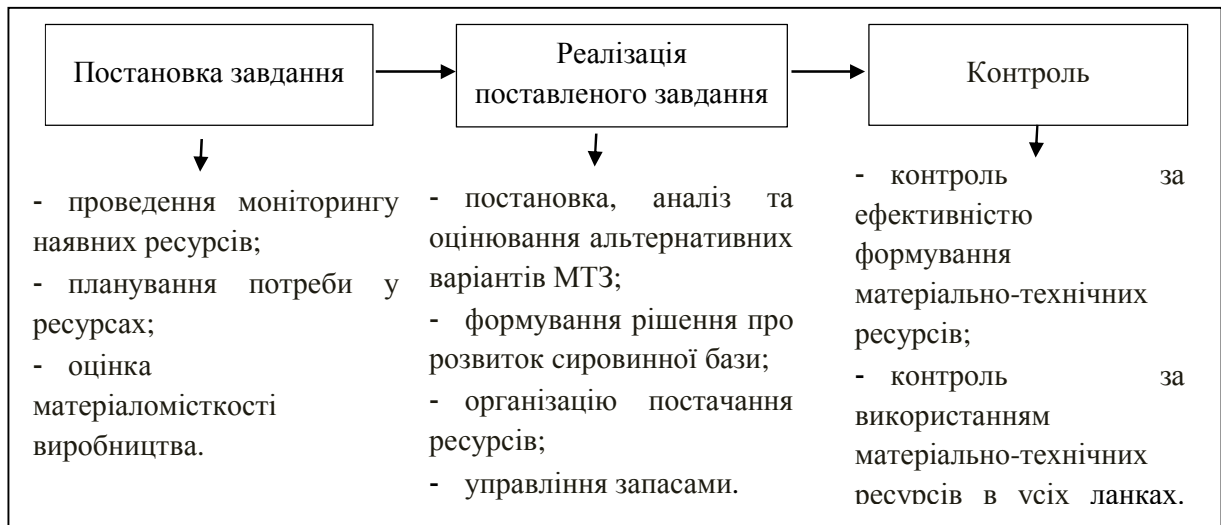

Рис. 1. Функції системи управління МТЗ на ПрАТ «ЗЗЗШ»

Матеріально-технічне забезпечення ПрАТ «ЗЗЗШ» складається з таких етапів (рис. 2):

1. Планування закупівель. Виробничо-технічний відділ (ВТВ) надає орієнтовний план виробництва на місяць. Керівники підрозділів надають інформацію про залишки матеріалів, сировини, комплектуючих. На основі отриманої інформації ВМТЗ направляє замовлення потенційним постачальникам.

2. Вибір і оцінка постачальника. Замовлення направляються тільки оціненим і затвердженим постачальникам. Вибір і оцінка постачальників здійснюється на початку поточного року на підставі оцінки роботи за попередній рік та встановленими критеріями. За результатами оцінки складається перелік схвалених постачальників.

3. Оформлення договору на постачання. Постачальник по замовленню направляє ВМТЗ проект договору на постачання або рахунок на оплату. Договір на постачання узгоджується з директором, бухгалтерією, юристом і затверджується головою правління.

4. Постачання сировини і матеріалів. Терміни відвантаження на кожен партію узгоджуються письмово та додатково по телефону. Постачання сировини, матеріалів та комплектуючих здійснюється по факту, якщо в договорі не обговорені інші умови постачання. При одержанні замовленої продукції її приймають по кількості, результатам зовнішнього огляду партії і супровідним документам.

5. Вхідний контроль матеріалів та комплектуючих. Лаборанти, інженер ВТК здійснюють відбір проб для проведення вхідного контролю від кожної партії, до якої додаються супровідні документи про якість від постачальника. Вхідний контроль здійснюється відповідно вимогам ДСТУ 24297-87 «Вхідний контроль продукції» та затвердженого на підприємстві «Переліку матеріалів, сировини, комплектуючих, які підлягають вхідному контролю». Характеристика бізнес-процесу представлена в таблиці 1.

6. Прийом на збереження партії. Дозвіл на використання отриманої партії сировини, матеріалів, комплектуючих, видає лаборант, інженер з якості за результатами вхідного контролю. Сировина, матеріали, комплектуючі в складі розміщуються по термінах надходження, з дотриманням роздільного збереження партій.

7. Облік і збереження сировини і матеріалів. Облік і рух сировини, матеріалів та комплектуючих ведеться по бухгалтерсько-фінансовим документам. Збереження їх здійснюється в умовах, встановлених у нормативних документах на продукцію,

затверджені головним технологом підприємства. Відповідальний за забезпечення і контроль умов збереження – комірник цехового складу.

Таблиця 1

Характеристика бізнес-процесу «Вхідний контроль матеріалів та комплектуючих на ПрАТ «ЗЗЗШ»

Зміст вхідного контролю	Інформація супроводу	Періодичність надходження	Відповідальна особа	
			За прийом	За передачу
Замовлення на сировину, матеріали, комплектуючі	довільна	1 раз на місяць	начальник ВМТЗ	начальник ВТВ
Інформація про результати контролю	сертифікат або паспорт якості	кожна партія	комірники, майстри цехів	лаборант, інженер з якості
Інформація про сировину і матеріали	форма постачальника	кожна закуплена партія	нач. ВМТЗ, нач. цехів, ВТК лабораторія, комірник	постачальник

8. Видача сировини, матеріалів та комплектуючих у виробництво. Процес здійснюється комірниками цехів згідно змінного плану виробництва (табл. 2). Зведення про кількість і марку сировини, матеріалів, комплектуючих, виданих протягом дня, реєструються в журналі видачі матеріалів.

Таблиця 2

Характеристика бізнес-процесу «Видача сировини, матеріалів та комплектуючих у виробництво» на ПрАТ «ЗЗЗШ»

Зміст процесу	Кількість надходження	Відповідальна особа	
		За прийом	За передачу
Сировина, матеріали, комплектуючі, супровідна інформація	кожна партія	нач. цехів, нач. лабораторії, інженер з якості	комірник, начальник ВМТЗ
Проведення випробувань сировини, матеріалів та комплектуючих	кожна партія	лаборант, інженер з якості	начальник лабораторії
Інформація про сировину, що не відповідає стандартам якості	при виявленні браку	начальник ВМТЗ, начальники цехів	начальник лабораторії, інженер з якості

9. Обробка інформації щодо попиту на кінцевий продукт. Керівник відділу збуту надає інформацію щодо попиту на кінцевий продукт. ВТВ здійснює розрахунок потреби в сировині, матеріалах та комплектуючих, враховуючи норми витрат, і передає його у ВМТЗ. На основі отриманої інформації ВМТЗ направляє замовлення потенційним постачальникам.

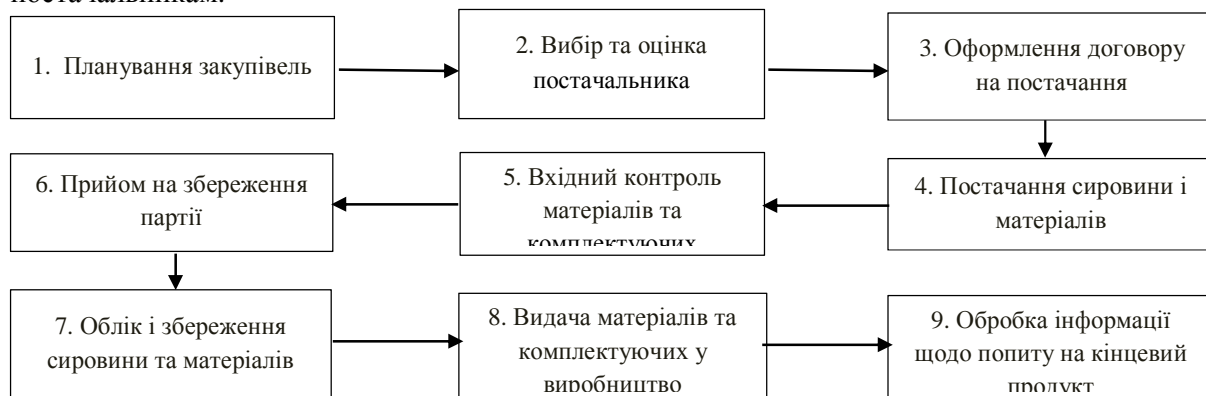

Рис. 2. Етапи МТЗ на ПрАТ «ЗЗЗШ»

На ПрАТ «ЗЗЗШ» розміщення замовлень на поповнення запасів матеріальних ресурсів відбувається тоді, коли кількість їх в окремих ланках системи досягає критичного рівня. Тобто, на підприємстві діє «втягуюча» логістична система, що означає «втягування» запасів по розподільним каналам від постачальників матеріальних ресурсів. Основою механізму дії такої системи є виникнення попиту на кінцевий продукт, який, в свою чергу, викликає попит на комплектуючі на всіх попередніх технологічних стадіях виробництва, що призводить до виникнення попиту на продукцію постачальника, але головною умовою стабільності такої логістичної системи є надійність постачальників, які свчасно виконують свої зобов'язання.

Раціональна організація матеріально-технічного забезпечення значною мірою зумовлює рівень використання засобів виробництва, зниження собівартості продукції, збільшення прибутку і рентабельності. Цим визначається роль і значення матеріально-технічного постачання в системі виробничого менеджменту підприємства [3, С. 121].

Аналізуючи показники чистого прибутку, рентабельності продажу та продукції, робіт, послуг (табл. 3) констатуємо, що чистий прибуток зменшується з кожним роком, а з 2013 року він взагалі від'ємний [4]. Розрахувавши показники, можна сказати, що доходність операційної діяльності, що показує рентабельність продажу теж зменшується. Також спостерігається неабияке зменшення показника рентабельності продукції, робіт, послуг, що свідчить про зменшення ефективності господарської діяльності. Значною мірою, окрім інших факторів, на це впливає неефективне управління системою матеріально-технічного забезпечення.

Таблиця 3
 Фінансові показники підприємства ПрАТ «ЗЗЗШ» за 2012-2014 рр.

Показник	Величина за роками			Зміна 2013 р. до 2012 р.		Зміна 2014 р. до 2013 р.	
	2012 р.	2013 р.	2014 р.	абс.	відн., %	абс.	відн., %
Чистий прибуток	2735	(335)	(8212)	-3070	- 112,25	-8547	- 278,4
Рентабельність продажу	2,38	-	-	-	-	-	-
Рентабельність продукції, робіт, послуг	33,67	29,1	21,24	-4,57	- 13,57	-7,86	- 27,01

Безперервне забезпечення підприємства матеріальними ресурсами пов'язано з певними труднощами. Так, на ПрАТ «ЗЗЗШ», серед основних чинників, які призводять до відхилень від запланованих показників виділяють такі:

- слабка прогнозованість інтенсивності споживання матеріальних ресурсів;
- затримка поставок;
- неефективний контроль за наявними запасами;
- невірне визначення оптимального розміру замовлення.

Виникає необхідність в удосконаленні відбору та оцінки пропозицій від потенційних постачальників, яка організована конкурентними торгами (тендерами), які проводяться у разі, якщо передбачається закупівля сировини, матеріалів на велику суму або з міркувань формування довгострокових зв'язків між постачальником і споживачем.

Вирішуючи ці завдання, відділ матеріально-технічного забезпечення постійно взаємодіє з іншими підрозділами. На необхідність придбання того чи іншого виду ресурсу з даними характеристиками вказує виробничо-технічний відділ. Необхідна кількість визначається спільно з виробничо-технічним та фінансовими підрозділами на нарадах. При визначенні потенційного постачальника відділ матеріально-технічного забезпечення спирається на інформацію, отриману в ході дослідження ринку та аналізу всієї сукупності можливих постачальників. Це питання, як правило, знаходиться в компетенції начальника відділу МТЗ. Потім, після визначення постачальника, він пропонує свої умови поставки

(ціна, обсяг, термін поставки), які згодом коригуються в ході переговорів з постачальником.

На ПрАТ «ЗЗШ» при виборі постачальника використовується рейтингова система показників, за якою згодом можна визначити правильність того чи іншого вибору (табл. 4). Основним критерієм при виборі постачальника на підприємстві є ціна. Ціна – це те, про що завжди можна домовитися, і вона не має бути головним критерієм при відборі постачальників.

Таблиця 4

Рейтингова система вибору постачальника на ПрАТ «ЗЗШ»

Критерії вибору	Питома вага критерію	Запропонована питома вага критерію
1. Ціна	0,30	0,15
2. Гарантія якості	0,20	0,25
3. Надійність постачальника	0,15	0,20
4. Виробничі потужності	0,15	0,15
5. Розташування постачальника	0,10	0,10
6. Якість обслуговування	0,10	0,15

Вважаємо за необхідне, застосувати нову рейтингову систему показників. Хоча, звичайно, багатьох відлякують високі ціни деяких постачальників, але часто саме у них можна придбати найякіснішу продукцію і на вигідних умовах, включаючи до- і післяпродажний сервіс, доставку, гарантії, умови подальшої співпраці. Не рідко трапляються позаштатні ситуації, потребують позапланових поставок чи відстрочки платежу. Тому постачальники, які пропонують вигідні умови платежу і гарантують можливість отримання позапланових поставок, дозволяють уникати багатьох проблем постачання.

Важливим показником ефективного використання запасів є коефіцієнт оборотності товарно-матеріальних запасів, який відображає число оборотів товарно-матеріальних запасів підприємства за аналізований період (рис. 3).

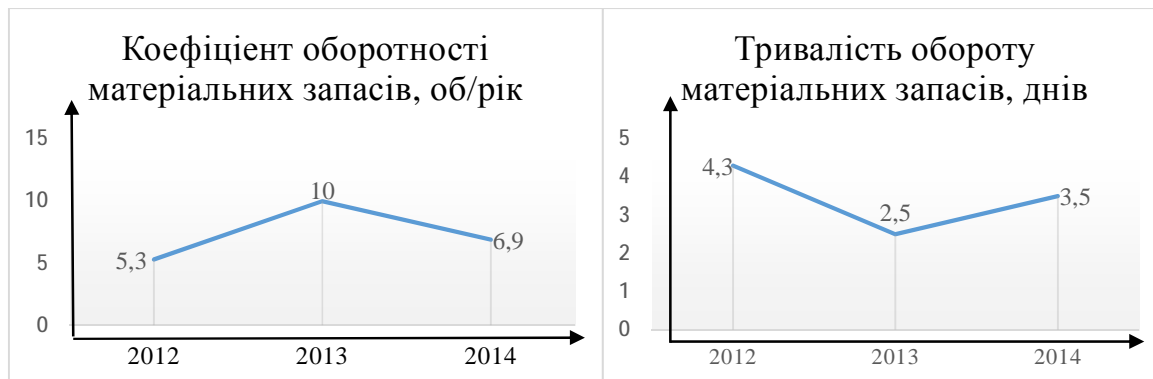

Рис. 3. Показники оборотності матеріальних запасів за 2012 – 2014 рр.

У 2013 році ми бачимо тенденцію до збільшення коефіцієнта оборотності матеріальних запасів, тоді як у 2014 році значно зменшився. Тривалість обороту матеріальних запасів у 2013 році, у порівнянні з 2014 роком, мала тенденцію до зниження 32,4 дня, що свідчить деяке підвищення ефективності використання матеріальних запасів підприємства, але у 2014 році тривалість збільшилась на 16,3 дня, і це є негативним фактором. Зниження даного показника свідчить про відносне збільшення виробничих запасів і незавершеного виробництва та про зниження попиту на готову продукцію, що

пов'язано з зовнішнім несприятливим середовищем, конкуренцією на ринку, економічним становищем в країні.

Проблеми оптимізації матеріальних запасів підприємства та ефективного управління ними зумовлена тим, що стан запасів характеризує вплив на конкурентоспроможність підприємства, його фінансовий стан і фінансові результати [5, С. 48]. Занижені запаси матеріальних ресурсів можуть привести до збитків, пов'язаних з простоями, з незадоволеним попитом і, отже, до втрати прибутку, а також втрати потенційних покупців продукції. З іншого боку, накопичення зайвих запасів пов'язує оборотний капітал, зменшуючи можливість його вигідного альтернативного використання і уповільнюючи його оборот, що позначається на величині загальних витрат виробництва і фінансових результатах діяльності підприємства.

Висновки. Раціоналізація ланцюгів постачання в системі матеріально-технічного забезпечення підприємства через удосконалення процесу закупівлі матеріальних ресурсів та формування оптимального обсягу закупівлі пов'язане з такими проблемами, як слабка прогнозованість інтенсивності споживання ресурсів, затримка поставок, неефективний контроль за наявними запасами, невірне визначення оптимального розміру замовлення.

Постає питання про необхідність придбання матеріалів найкращої якості, за найбільш вигідною ціною, у надійних постачальників, з якими підтримуються партнерські відносини. Вирішуючи ці завдання, відділ матеріально-технічного забезпечення постійно взаємодіє з іншими підрозділами. На необхідність придбання того чи іншого виду ресурсу з даними характеристиками вказує виробничо-технічний відділ. При виборі постачальника використовується рейтингова система показників, за якою згодом можна визначити правильність того чи іншого вибору. Розробка ефективної системи управління запасами є запорукою успішного функціонування підприємства в умовах економічних обмежень.

Залишаються невирішеними такі проблеми як: уніфікація асортименту ресурсів та орієнтація на економічно більш вигідні види ресурсів. Тому питання раціоналізації ланцюгів постачання в системі матеріально-технічного забезпечення потребує подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Мороз О. Системні фактори ефективності логістичної концепції постачання на підприємствах: монографія / О. Мороз, О. Музика // Вінницький національний технічний ун-т. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2007. – 165 с.
2. Чаюн І. Економіка підприємства / І. Чаюн, Г. Богославець, Н. Довгаль // Підручник. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2005. – 569 с.
3. Гарник М. Теоретичні аспекти використання матеріальних ресурсів промислових підприємств / М. Гарник // Наука й економіка. – 2011. – № 1(21). – С. 121-123.
4. ПрАТ «Запорізький завод залізобетонних шпал»: Регулярна інформація про емітента цінних паперів.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zzzh.pat.ua/emitents>.
5. Богацька Н. Аналіз матеріально-технічного забезпечення підприємства / М.Богацька // Економічні науки: економіка підприємства, 2010. – № 10. – С. 48.

References (BSI):

1. Moroz O. (2007), «The system factors of efficiency of the logistic supply concept for enterprises: monograh», [«Systemni factory efektyvnosti logictychnoji koncepciji postachannja na pidpryjemstvah: monografija»], *UNIVERSUM-Vinnycja*
2. ChajunI. (2005), «Economics of enterprise», [«Ekonomika pidpryjemstva»], *Kyiv, Kyjivskijnacional'no-tehnicnyj universytet*

3. Garnyk M. (2011), «Theoretical aspects of material resources on the industrial enterprises» [«Teoretychni aspekty vykorystannja material'nyh resursiv promyslovyh pidpryjemstv»], *Naukaj ekonomika*, No 1(21), pp. 121-123

4. PJSC «Zaporozhye factory of concrete sleepers»: Regular information about the securities issuer [«PrAT «Zaporiz'kyj zavod zalizobetonnyh schpal»»]: Regulyarna informatsiya pro emitenta tsinnikh paperiv] available at <http://zzzh.pat.ua/emitents>

5. Bogac'ka N. (2010), «Analysis management of an enterprise», [«Analiz material'no-tehnichnogo zabezpechennya pidpryjemstva»], *Ekonomichni nauky: ekonomika pidpryjemstva*, No 10, pp. 48

Ключові слова: промисловість будівельних матеріалів, матеріально-технічне забезпечення, етапи, вибір постачальника, безперервне забезпечення.

Ключевые слова: промышленность строительных материалов, материально-техническое обеспечение, этапы, выбор поставщика, бесперебойное обеспечение.

Keywords: construction materials, logistics, stages, choice of supplier, ensuring uninterrupted.

УДК 643/645:303725(477)

МОДЕЛЬ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ОСББ

Горошкова Л.А., д.е.н., доцент кафедри менеджменту організацій та логістики, академік Академії економічних наук України

Волков В.П., д.т.н., проф., проректор з науково-педагогічної роботи, академік Академії економічних наук України

Goroshkova Lidiya, Doctor of economical science, The senior lecturer of the department of management organizations and logistics, Zaporozhye National University

Volkov Vladimir, Doctor of technical science, professor, Pro-rector of the scientific-pedagogical work, Zaporozhye National University

Goroshkova L., Volkov V. Model of life cycle of condominium.

In article modeling the basic parameters functioning of a control system of housing and municipalservices is carried out on the basis of structures self-management with the purpose of construction optimum. The parameters of life cycle of such structures are determined. The importance of definition of the sizes of associations of the co-owners of a multiroom house (condominium) and opportunity of creation of a sufficient level of their organization is proved which will ensure an opportunity of the coordinated actions concerning natural monopoly - housing and municipalservices. Is shown what to optimize a situation in the market housing and municipalservices probably by creation monopsony of the consumers, as alternatives to monopoly of the sellers with simultaneous gradual transition from monopoly to oligopoly of the sellers housing and municipalservices. Is proved, that the market of the consumers housing and municipalservices is wholly suitable for transformation of a competitive type on oligopoly. The mechanism of such transformation is offered on the basis of the concept «of the club boons». The model of life cycle the co-owners of a multiroom house (condominium) is offered and is established, that it should make four years.

Горошкова Л. А., Волков В. П. Модель життєвого циклу ОСББ.

У статті проведено моделювання основних параметрів функціонування системи управління житлово-комунальним господарством на основі структур самоуправління з метою побудови оптимальної. Визначені параметри життєвого циклу таких структур. Доведена важливість визначення розмірів об'єднань співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ) та можливості створення достатнього рівня їх організації, що забезпечить можливість узгоджених дій щодо природної монополії – житлово-комунального господарства. Показано, що оптимізувати ситуацію на ринку ЖК послуг можливо шляхом створення моносонії споживачів, як альтернативи монополії продавців з одночасним поступовим перехід від монополії до олігополії продавців ЖК послуг. Доведено, що ринок споживачів ЖК послуг є цілком придатним для перетворення конкурентного типу на олігополістичний. Запропоновано механізм такого